Директор одвернувся до вікна, і Сяник дивився йому в спину. Подеколи Сяник опускав голову і втуплювався в підлогу. Коли зі щілини вилізла руда мураха й хутенько побігла до порога, Сяник нахилився й почав заганяти її назад у щілину. Мураха кидалась то в один бік, то в другий, і зрештою Сяник мусив просто запхати її, коли така вперта. Випростався — директор дивився на нього вражено. Сяник винувато переступив із ноги на ногу, одна брова підскочила вгору, друга опустилася вниз…

— Ти що робив? — майже лагідно запитав директор.

— Коли? — хлопець дивився трохи спідлоба.

— Щойно!

— А що я робив? Нічого не робив! — ображено загув Сяник. — У вас тут мурахи лазять, то я по щілинах заганяв.

Директор хотів мовити щось, уже й рота розтулив, та лише скривився. Лише скривився — і знову обернувся до вікна. "То й добре, — майнуло в Сяниковій голові, і він узявся нишпорити очима по підлозі. — Цікаво, як вони сюди пролазять? І, либонь, не мало їх, бо ген іще одна побігла, якраз біля директорової ноги. Що, тихесенько підступити й спробувати загнати назад?.."

У цей час Ігор Володимирович знову повернувся до Сяника.

— То розкажи, що ти там накоїв?

— Коли? — за звичкою глипнув спідлоба.

— Коли ж? Учора, здається.

— А ви про що?

— Про гусака, як його…

— Єгипетського? — підказав Сяник. І очі його посвітлішали, вже приготувався всміхнутись, але обличчя в Ігоря Володимировича зосталося кам’яне, і хлопець заморозив свої вуста.

— Як усе було? — запитав директор, хоч уже не від одної людини в селі чув про цей випадок. — Ти журавля продавав?

— Журавля… — похнюпився Сяник, який дуже вміло навчився хнюпитись, коли це потрібно.

— А назвав єгипетським гусаком?

— Угу, — винувато буркнув Сяник.

— Ти що, по базарах тиняєшся? Живеш із вторгованої копійки?

— Ні… Мене батько й мати годують, — відповів Сяник, знаючи, що в такому разі слід відповісти.

— Як же ти посмів обманути Ніну Семенівну? І тобі повірили?

Сяник схожий став на пругкий клубок збуджених нервів.

— Ніхто не вірив! — майже защебетав. — Хто не запитає, всі сміються. Бо, мовляв, який це єгипетський гусак! А Ніна Семенівна й не розглядала, зразу купила.

Директор одвернувся до вікна — стримати свавільну усмішку, що могла звести нанівець усю цю виховну сцену. І, дивлячись у вікно, взявся вичитувати:

— Раденький, що дурненький? Таж Ніна Семенівна тільки тиждень у нашому селі. Вона з міста сама, ще нічого не знає… Хоч упізнала на базарі, що ти її учень?

— Ні…

— А що, купила журавля…

— Купила журавля, — дуже безпосередньо, в тон директорові, підхопив Сяник, — і подалася додому. Баба Тетяна, в якої вона куток знімає, сказала, що то ніякий не єгипетський гусак. Якби не баба, Ніна Семенівна й не здогадалася б!..

— Ось що, Сянику, — розважливо мовив директор. — Хлопець ти з фантазією, але погано, коли вона стає в тебе брехнею. Не вчись нікого обдурювати, бо в житті таких не люблять. Поверни Ніні Семенівні гроші… А тебе покараємо. Діти всі на екскурсію підуть на склозавод, а ти зостанешся вдома.

"Подумаєш! Мій тато на склозаводі працює, то я там уже двічі був! Не візьмуть — і не треба".

За дверима кабінету чекали на Сяника товариші.

— Ну? — нетерпляче запитав Барабаш, котрий завжди радів із будь-якої Сяникової біди чи невдачі. — Зі школи виганяють?

— І не думають! Гроші сказали повернути, на екскурсію не візьмуть! Жити можна! — весело відповів.

Барабаш начебто аж засмутився, що Сяникові все так легко зійшло з рук. Повні губи його ще більше надулися, а нижня зовсім одвисла — ось-ось одвалиться.

— Якби це зі мною, — сказав із чутною в голосі образою, — то, мабуть, вигнали б.

— І варто! — весело сказав Сяник. — Бо ти кабан, а кабанам місце не в школі, а на колгоспному свинарнику.

Барабаш такий, що зразу поліз битись. Але Сяник не став із ним зчіплюватися — шаснув поміж дітьми.

Чомусь усі вважають його за брехуна. Варто йому пожартувати, ніхто не сміється, лише глузливо кривляться: о, знову, мовляв, бреше, бо язик без кісток. Іноді навіть і правду скаже, проте не поспішають вірити. Чи в нього вигляд такий, чи в очах іскрини такі, як ото в справжніх брехунів бувають?

Про все це думає Сяник, сидячи за партою. Думає без гіркоти, думає якось весело, безтурботно. Після дзвінка заходить до класу Ніна Семенівна — саме її урок. Вона повільно простує до столу, повільно кладе на стіл журнал, повільно дивиться на учнів, очікуючи, коли западе мертва тиша, а потім вітається і каже їм сідати.

Ніна Семенівна з вигляду аж надто спокійна. Здається, нехай зараз із ясного неба загуркоче грім, вчителька не здивується, не схопиться з місця, а пережде його і, наче нічого не трапилося, проводитиме урок. Сяник завжди уважно слухає її розповідь, але в Ніни Семенівни такий нудний голос, що згодом Сяника починає хилити на сон, і він мусить щипати себе за руку, щоб не закуняти.

Сидить Сяник, слухає урок, а що нову тему знає, бо наперед прочитав у книжці, то стає дедалі нудніше й нудніше, і він надумується

розважитися. Раптом одсовується із свого місця на самісінький край парти, ніби його хтось щипнув, і, дивлячись туди, де має сидіти Мишко Лелюх, який сьогодні не прийшов до школи, каже голосно:

— А Лелюх чіпляється!

На нього звертають увагу. Ніна Семенівна теж подивилася, але нічого не сказала.

— Єгипетський гусак! — шепнув хтось іззаду, і по класу шелеснув смішок.

Ніна Семенівна злегка почервоніла, та не обірвала своєї розповіді, — трималась так, наче нічого не сталося.

— О, Лелюх знову б’ється! — скрикнув Сяник і підскочив, немов ударили в спину.

В класі засміялися голосніше; Ніна Семенівна вдала, що нічого не помітила. Зрештою, коли Сяник утретє повторив свій жарт, учителька сказала:

— Лелюх, устань!

Клас брався за животи. Ніна Семенівна ще нічого не второпала, а тому, влучивши мить, знову мовила сердито:

— Лелюх, я кому кажу? Негайно встань!

Вона підійшла до Сяникової парти і спочатку подивилася на двох учнів, що сиділи спереду, а потім на тих, що позаду. Вчителька не знала, котрий із них може бути Лелюхом, бо тільки тиждень працювала в цій школі, встигла запам’ятати небагатьох.

— Ти?! — вказала пальцем на одного з учнів.

Той підвівся, ображено відповів:

— Я не Лелюх, я — Козир.

— Ти?! — тицьнула пальцем на сусіда.

— Я — Марчук… А Мишка сьогодні в школі нема.

— Якого Мишка? — не втямила вчителька.

— Та Лелюха, кого ж іще… Він сьогодні з батьком поїхав у район, бо черевики порвав, то треба купити.

Ніна Семенівна звернула, нарешті, свій погляд на Сяника. Дивилась не то що докірливо чи осудливо, а просто ображено. Таки не витримав того погляду й опустив очі. Вчителька міцно стиснула губи і, наче нічого не трапилося, твердо пішла до свого столу… Перевела подих і взялась далі пояснювати урок.

Коли продзеленчав дзвоник, сказала Сяникові:

— Ти знаєш, де я живу?

— Ні, — лукаво глянув Сяник.

— У баби Тетяни! — відповіло хором півкласу.

— Зайди сьогодні до мене, — сказала вчителька і подалася геть.

До Сяника підійшов губатий Барабаш:

— А що, продав єгипетського гусака?

— Бігли води по заводях, а байраки по собаках, — сказав Сяник, зі зловтіхою приглядаючись, як у Барабаша тетеріє обличчя.

— Дрюком-боком-каменюком дурня били — уму вчили, умивали його шилом, натирали його милом. Зрозумів? — І вигадував далі:

— Камінь грає, дім співає, сонце їсть із хлібом сало, а щоб тебе, Барабаше, надуло і розірвало!

— Ану ще! — стали під’юджувати однокласники, які знали за Сяником цю охоту до вигадок, несподіваних і доладних.

— Барабаш — як патронташ, замість льолі — ноги голі, замість, рук двоє гадюк, сам здоровий, наче бочка, в голові вмостилась квочка, квочка скаче й кудкудаче: Барабаш — гарбуз ледачий! Барабаше, Барабаше, не клади у вуха каші, кашу треба їсти оком, воду треба пити боком, носом слід усе кусати, а ногами слід жувати, животом умій ходити, а плечима вмій робити.

Барабаш синів од злості й тупо дивився на Сяника.

— Ох і мудро ж як! — бубонів.

— Ану ще! — підохочували товариші.

— Ходять свині в небі синім, а на хмарі два дядьки грають у… у… у якісь дудки. Раптом вибігла лисиця, на лисиці тій криниця, а в криниці тій орли молоко собі пили. Молоко пили із ложки, і мені дісталось трошки…

— Е-е, вже не так, як перше, — стали огуджувати його вміння. — От про Барабаша ти склав добре: носом слід усе кусати, а ногами слід жувати!

Барабаш не осмілювався зачепити язикатого Сяника, все ще бубонів:

— Ох і мудро ж як!..

— Ану про Ніну Семенівну склади, — попросили однокласники.

Сяник удавано закотив очі під лоба, начебто це для нього й хтозна як трудно, а потім затарабанив:

— Був єгипетський гусак, в гусака отого — грак, грак стріляв собі з гармати, а гусак умів гарчати. Грак на домрі славно грав, а гусак той танцював, грак до школи не ходив, бо учитись не любив. А гусак любив учитись, бо хотів розумно жити, дзьобом він умів писати, а ногами вмів читати!

— Хіба ж це про Ніну Семенівну? — пробурчав Барабаш, коли в Сяника забракло духу для дальших вигадок.

— Чого б то я про неї складав? — засміявся Сяник. — Це я знову про тебе. Дзьобом ти умів писати, а ногами вмів читати!

— Веселий ти дуже, — кривився Барабаш. — Дивись, якби не перепало за всі твої штучки.

— Перепало попаді маленьке перепаденятко, — проторохтів Сяник.

— Що? — вибалушив очі Барабаш.

— Перепаденятко переполовинило перепічку, перескочило перелаз і перекотилось перекотиполем перед передніми пенсіонерами.

І як тільки в Сяника вистачає снаги, щоб усе це одним духом випалити! Однокласники дружно зареготали, а Барабаш спохмурнів геть безнадійно.

А після уроків поверталися додому разом. Кругленький Барабаш не йшов, а колобком котився, сопучи та раз у раз зітхаючи. Сяник, звісивши голову на груди, всміхався собі, ніби щось гарне спадало на гадку, а потім запитав:

— Сказати, про що ти думаєш?

— Про що? — аж зупинився Барабаш.

— Їсти хочеш! І ні про що не думаєш.

— Точно! — здивувався Барабаш. — Зголоднів я в школі.

Сяник зовсім тихо, без слів, узявся мугикати якусь пісеньку. Помугикає та й перестане. І так кілька разів. Як раптом

Коло річки, коло броду

там дівчина брала воду…

Сяник зареготав:

— Це я тобі підказав цю пісню!

— Як підказав? Я сам… Ти ж не співав, а так лише.

— Я не співав, а лише думав цими словами, а тобі й передалося все, зрозумів?

— Ти ж не співав! — дивувався впертий Барабаш.

— Е-е, не тямиш ти! А зі мною вже не раз так — у думках наспівую якусь пісню, а раптом її вже хтось біля мене співає, уголос.

— Брешеш, — буркнув Барабаш.

— А навіщо мені брехати? — заперечив Сяник. — Мені від того не легше. Я й думки отак угадую.

Набурмосений Барабаш підозріливо глянув на Сяника — чого, мовляв, іще чекати від тебе?

І звернув у бічний завулок, щоб навпростець дістатися додому.

— А ти злякався, — услід йому глузував Сяник, — аби я твоїх думок не прочитав! Я й не читатиму, бо їх у тебе нема. Тільки про їжу, більш ні про що!

Барабаш увібрав голову в плечі й навіть не озирнувся.

Увечері Сяник зайшов до свого найкращого друга. Мишко Лелюх уже знав про те, що Ніна Семенівна запросила Сяника до себе додому.

— Йти чи не йти? — вагався засмучений Сяник, хоча і взнаки старався не давати, що переживає.

Мовчазний Лелюх поволеньки знизав одним плечем, далі так само поволеньки знизав другим.

— І йти неохота, й не йти…

У Лелюха подобрішали очі й сповнилися співчуттям. Великі-великі очі в Лелюха, світлі-світлі, а дивляться так дружньо, що аж на душі розвидняється.

— І хто мене підбив усе те видумати? — по-справжньому каявся Сяник, картаючи себе за ту витівку. — Здається, ніхто не підбивав, нічого…

Лелюх непорозуміло розвів руками. Наче хотів тим рухом сказати, що за Сяником раніше такого не водилося, то не інакше, як лихий попутав.

— Піду! — підбадьорений тим рухом, вирішив Сяник. — Хіба ж я боюся, чи що…

Тетянина хата біля колгоспної комори. Хата як хата, не нова й не дуже стара, стіни її стоять, нікуди не розбігаються, проте Сяник, боячись заходити навіть на подвір’я, почав бурчати:

— О, хіба це хата? Інвалід першої категорії — без рук, без ніг і без голови. Хіба то димар? Через нього, либонь, дощ у горщики капає, коли баба варить їсти. А ворота, ворота… Ще й зачинено на прогонич, ніби не сьогодні, то завтра хтось має красти бабу разом із хатою!

Хоч би й скільки никав доокіл, хоч би скільки бурчав, мусиш іти. Ледве відчиняв хвіртку, ледве ноги волік через двір. Добре, що хоч посутеніло, що обличчя не видно. А то пашить якоїсь хороби, й чого б то…

— Добрий вечір!

Баба Тетяна картоплю чистила на ослоні. Підсліпувато дивилася на Сяника і ніяк, либонь, не могла впізнати. Встала й ступила йому назустріч.

— А-а, — прожебоніла медянистим голоском. — Це Терешкове, причинне. Ще одного журавля приніс? Чого прийшов, безсовісний?

— Які ж ви, — спробував дорікнути Сяник. — Не до вас прийшов. Ніна Семенівна веліла.

А вона дивилася на нього з-за столу. Поруч лежала купа учнівських зошитів, книжок. Саме писала додому листа, і саме про цей випадок із єгипетським гусаком. Крадькома зиркнула на розгорнутий аркуш паперу, на останнє речення: "А зараз я сиджу в півосвітленій бабиній хаті й думаю, чи прийде до мене оцей маленький стратег великої сільської комерції..." Прочитала й усміхнулася: і тому, що написала, й тому, що оцей хлопчина — лукавий, хитрий, неврівноважений, але з гострим природним розумом — таки не побоявся і прийшов.

Хлопчина пильно дивився на неї, а вона на нього. Мовчання затягувалось, і Ніна Семенівна відчула, що червоніє. "Ще чого!" — подумки дорікнула собі, а вголос мовила перше, що спало на язик:

— Ти молока хочеш?

— О, молоком його напоїти треба, — солодко проказала баба Тетяна. — Може, ще грушечок принести? Та це ж Терешкове, це ж причинне!.. Воно ж вам на голову сяде, ще й ногами поганятиме!

— І чого ви, — з дипломатичною лагідністю сказав їй Сяник.

— Ну, гаразд, — мовила Ніна Семенівна. — Ходімо надвір, там поговоримо.

Сяник трохи почекав її за порогом, бо вчителька ще в комору чогось поткнулась.

А коли вийшла — обома руками міцно тримала журавля, якого Сяник учора їй продав. Ото як Сяник позв’язував мотузками крила та ноги, то й досі ніхто не розплутав. Журавель низько пригнув голову і тихий був, тихий, зовсім не такий, як тоді, коли попався в Сяникові руки.

— Де ти його зловив? — запитала вчителька.

— А на болоті, — відказав Сяник. — Там їх завжди товчеться повно.

— Я й справді повірила, що це єгипетський гусак, — несподівано засміялася Ніна Семенівна. — Звідки мені було знати!.. Більше вже ніхто не підведе.

— Звісно, не підведе, — знічено відповів Сяник, не знаючи, що саме слід відповідати й чого це вчителька веде його до болота. Ішов і побоювався йти. — Тепер ви вже знатимете, — бубонів. — Із мене всі сміялися, а ви купили…

Дивувало, чому це Ніна Семенівна не сердиться на нього. Чи приховує гнів? Е, таки не приховує, він би зразу відчув.

— Я, — з якимось щасливим піднесенням говорила вчителька, — ніколи не забуду цю оказію.

"О, не забуде, — гірко й винувато думав Сяник. — Це ж вона мені не забуде, віддячить".

Вийшли до болота, за темними очеретами приглушено шамотіло щось, попискувало, булькало. Низько над головами пролетіла чорна нічна птаха, і вчителька здригнулась. Якийсь час прислухалася до

шумливих крил, що швидко лопотіли в темряві, а потім поклала журавля на траву й нахилилась над ним.

— Ох і позв’язував же ти його, — казала уривчастим голосом. — Це ж, мабуть, і крила в нього поприставали до тулуба, і ноги затерпли.

— Та ні, чого там… Ось дайте я, — і Сяник зубами взявся розплутувати вузли. Попорпавшись трохи, мовив зраділо: — От і все, тепер вільний. — Він уже здогадався, що вчителька хоче випустити журавля, і почувався так, наче щойно простили якусь велику провину. — Вставай, чого сидиш?!

Проте журавель і не думав зводитися. Сидів на траві сірим горбиком, тільки дзьоба витягнув.

— Чи не покалічився? — забідкалась учителька. — Це ж і не полетить тепер.

— Полетить! — упевнено проказав Сяник. — Він же не міг розучитись. Ану вставай, чого сидиш!

І замахнувся ногою. Журавель не зрушив із місця, навіть головою не крутнув. Тоді Сяник підхопив його на руки й кинув угору. Журавель не злетів; опустившись на землю, став на ноги й навіть ступив уперед.

— Ось так! — підохотливо закричав Сяник, відчуваючи все більший і більший наплив збудження. І проторохтів журавлеві оте, видумане сьогодні в класі. — Був єгипетський гусак, в гусака отого — грак, грак стріляв собі з гармати, а гусак умів гарчати!

Журавель здивовано повів головою на Сяника і ворухнув одним крилом. Хлопець замахав руками, ногами затупотів, ніби хотів перелякати птаха. Журавель подріботів од Сяника, а хлопець кинувся навздогін, кричав:

— Дзьобом він умів писати, а ногами вмів читати!..

— Та не жени його! — сказала вчителька. — Ну куди ж йому посеред ночі летіти?

Сяник слухняно зупинився й невдовзі повернувся до Ніни Семенівни. Подалік темнів журавель, ледь-ледь видний. Він, певне, ішов до очеретів, бо лиш маячів… Раптом звідти почулося приглушене шелепання, наче хтось біг по мокрій траві, далі важко, з присвистом, залопотіли крила, й густі їхні помахи стали віддалятись.

— Полетів! — засміявся Сяник. — А ви не вірили!

— Чого ж, я також вірила, — відповіла вчителька, маючи на гадці своє.

Вони постояли, прислухаючись, чи ще не почують свого журавля, а потім подалися додому, і Сяник дорогою взявся розказувати, як йому попався до рук отой журавель.